

EN SÄKER VERKSAMHETSMILJÖ

Främjande av barns säkerhet inom frivilligverksamheten i Finlands Röda Kors

Anvisning för organisatörer av frivilligverksamhet inom Finlands Röda Kors avdelningar, distrikt, centralbyrå samt Finland Röda Kors instanser

Uppgjord av: Johanna Andersson

Bild: Jukka-Pekka Moilanen

11.6.2015/ 28.8.2020

Innehåll

Bakgrund.....	4
Förebyggande åtgärder som utgångspunkt.....	5
Ingripande.....	5
Frivilliguppdrag för vilka FRK tillämpar lagen.....	6
Frivilliga på läger.....	6
Vänner för barn och unga.....	6
Barn- och ungdomshandledare.....	7
Frivilligverksamhet på nätet.....	7
Kontroll av brottslig bakgrund i praktiken.....	8
Beställning av utdrag om brottslig bakgrund.....	8
Hantering av utdrag om brottslig bakgrund.....	9

Bakgrund

I Finland trädde 1.5.2014 i kraft en ny lag som berör kontroll av brottslig bakgrund hos personer som deltar i frivilligverksamhet med barn. Lagens syfte är att trygga barnets personliga integritet i frivilligverksamheten och trygga barnets tillväxt, utveckling och välbefinnande.

Målet är också att respektera privatlivet och personuppgiftsskyddet hos personer som deltar i frivilligverksamhet. Lagen ger i vissa specifika fall rättighet – men inte skyldighet – att utreda brottslig bakgrund.

Lagen om kontroll av brottslig bakgrund har främst inverkan på verksamhets- och diskussionskulturen inom frivilligverksamheten. Förebyggande åtgärder har ofta bättre effekt än enbart kontroll av utdrag om brottslig bakgrund.

Finlands Röda Kors förbinder sig i sin verksamhet till verksamhetssätt som främjar barns säkerhet och integritet. Denna anvisning kompletterar den gemensamma anvisning som Allians, Finlands social och hälsa rf, Centret för konstfrämjande och Valo, Finlands Idrott rf skapat för organisationer: "Instruktion: Åtgärder för att öka barns säkerhet och kontroll av brottslig bakgrund av frivilliga" (Senare Instruktion).

Styrelsen för Finlands Röda Kors har på sitt möte 29.8.2014 godkänt Instruktionen för bruk i Finlands Röda Kors. I Finlands Röda Kors förbinder sig avdelningarna, distrikten, centralbyrån och instanserna till Instruktionen och dess åtgärder. Anvisningen finns att läsa på RedNet i avdelningsbyrån eller finns att få på central- och distriktsbyråerna (adressen rednet.rodakorset.fi).

Förebyggande åtgärder som utgångspunkt

I Finlands Röda Kors ökas barns och ungas säkerhet med följande förebyggande åtgärder:

- Frivilliga får introduktion i och information om anvisningen till exempel genom utbildningar, avdelningsmöten, fadderbesök och avdelningars infoblad.
- Man strävar efter att anordna verksamheten så att minderåriga har minst två över 15 år gamla ledare. På läger organiseras sovarrangemang, sim- och bastuövervakningen så att det alltid finns två frivilliga ledare närvarande.
- Ett straffregisterutdrag förutsätts av alla nätfrivilliga som arbetar med minderåriga.
- Det är ytterst viktigt att skapa en öppen och trygg diskussionskultur där barn och unga vågar tala även om sexuella trakasserier eller utnyttjande.
- Barn och unga samt deras föräldrar ska ha kännedom om vem som är den egna avdelningens eller distriktets ansvarsperson för vilken man kan berätta sådana saker som kanske inte kan berättas för den egna gruppens ledare eller klubbens ledare. Det vore bra att avdelningens ordförande eller kontaktpersonen för ungdomsverksamhet deltar i till exempel Reddie Kids -klubbmöte eller på gruppkväll i ungdomsgrupp och presenterar sig samt diskuterar med barn och unga om deras rättigheter och integritet. I samband med lägerplanering som ordnas av distriktet diskuterar planeraren för ungdomsverksamheten eller verksamhetsledaren saken med ledarna och cheferna. På så sätt får barn och unga veta vem de ska ta kontakt med ifall det uppstår situationer som de eller deras föräldrar vill anmäla.
- På organisationens webbplats finns avsnittet Ge respons eller anmäl missbruk och därigenom finns det möjlighet att anmäla misstankar eller missbruk. Till adressen kan meddelanden om missbruk och misstankar skickas som berör alla Röda Korsets regler eller etiska anvisningarna.

Ingripande

I samband med anordnande av verksamhet är det viktigt att komma överens om vem som är ansvarspersonen i frågor beträffande minderårigas säkerhet. Till exempel beträffande avdelningens verksamhet kan ansvarspersonen vara avdelningens ordförande eller ungdomsverksamhetens kontaktperson och beträffande distriktets verksamhet kan det vara distriktets verksamhetsledare eller planeraren av ungdomsverksamheten i distriktet. Ansvaret för hanteringen av saken är enbart hos vuxna, inte hos barn eller unga.

Alla klagomål och misstankar bör alltid tas med allvar. Även om det inte vore fråga om någon allvarlig misstanke om utnyttjande, utan snarare om att uppförande hos en vuxen och ung person börjar gå mot etiskt felaktig riktning, så bör man ingripa. När man talar om sexuella trakasserier talar man ofta om situationer där det inte är fråga om ett brott utan osakligt uppförande.

Ifall uppförandet börjar gå mot etiskt felaktig riktning tar man upp det med denna person snarast möjligt. Ifall det är fråga om en allvarigare misstanke om trakasserier eller utnyttjande avbryts kontakten mellan eventuellt offer och gärningsman tills saken har retts ut. Ifall det finns orsak att misstänka att det är fråga om ett brott (en gärning som omnämns i brottslagen) bör man genast kontakta polis och barnskyddsmyndighet. Ifall barnets föräldrar inte känner till situationen kontaktar man dem.

Frivilliguppdrag för vilka FRK tillämpar lagen

Finlands Röda Kors har bedömt och bestämt vilka frivilliguppdrag förutsätter utredning av brottslig bakgrund.

Nedan beskrivs de frivilliguppdrag inom Finlands Röda Kors för vilka man gör utredning av brottslig bakgrund. Därtill kan det på avdelningarna, distrikten, centralbyrån eller instanserna finnas enskilda frivilliguppdrag för vilka kriterierna för utredning av brottslig bakgrund uppfylls (Instruktionen, punkt 4.2). Då man inte beskrivit frivilliguppdraget i denna anvisning för Finlands Röda Kors bör det göras skilt i samband med ansökningen av utdrag om brottslig bakgrund.

Frivilliga på läger

LÄGERLEDAREN är en frivillig som fyllt 15 år. Lägret är en tät och intensiv omgivning. Under lägret utvecklas många situationer där det uppstår även mycket regelbunden och nära interaktion mellan lägerdeltagare och ledare. Lägerledarna fungerar i princip i grupp med andra ledare, men det förekommer situationer, övningar, utflykter osv. där ledaren ansvarar ensam för en mindre grupp. På lägren finns delar och saker i programmet där det kan uppstå stunder som kan leda till pinsamma och nära situationer, till exempel vid simövervakning, bastuövervakning, sovar- rangemangen och lindrande av hemlängtan.

LÄGERCHEFEN är över 18 år gammal och ansvarar ensam eller med arbetspar för läger för barn och unga. Lägerchefen leder, uppmuntrar och stöder kontinuerligt och i ett nära samarbete under lägrets gång. Lägerledarna är ganska ofta minderåriga. Lägerchefen kan också i vissa situationer vara i ett personligt och nära interaktionsförhållande med minderåriga lägerdeltagare. Lägret är en tät och intensiv omgivning och det finns ett maktförhållande mellan lägerchefen och ledaren och lägerchefen är i princip ensam i sin uppgift.

Av lägerledare och lägerchefer begärs alltid utdrag om brottslig bakgrund eftersom det på lägret utvecklas ett nära och personligt interaktionsförhållande med lägerdeltagarna, de andra ledarna och det uppstår på lägret situationer som kan leda till pinsamma situationer.

Vänner för barn och unga

Frivilliga som fungerar som vänner till minderåriga antingen ansikte mot ansikte eller i den nätbaserade verksamheten består i huvudsak av 16–29-åriga personer som genomgått grundkursen för vänverksamheten. Vänparen har en stark en förbindelse och träffar varandra regelbundet till exempel två gånger per månad. Interaktionen sinsemellan i vänparet är mycket nära. Det kan även förekomma interaktion via telefon, e-post och social media. Vänparets träffar är huvudsakligen mellan dem två. Minderåriga vänklienter kan vara i ett mycket känsligt eller sårbart tillstånd och kan således vara utsatta för missbrukande av maktposition.

Verksamheten är regelbunden, mellan två personer och interaktionen är personlig – man utreder brottslig bakgrund alltid då vänklienten är under 18 år gammal.

Barn- och ungdomshandledare

REDDIE KIDS-LEDARE är över 15 år gammal och är regelbundet och väsentligen ledare för minderåriga. Klubbdeltagarna är 7–12 år gamla. I klubbledarskapet ingår personlig interaktion trots att vanligtvis är alla klubbdeltagarna närvarande i ledningssituationen. Ledaren fungerar huvudsakligen tillsammans med en annan frivillig, men det finns klubbar där ledaren fungerar ensam.

FRIVILLIGA INOM LÄXHJÄLPEN hjälper minderåriga med läxor. Ledare inom Läxhjälpens fungerar huvudsakligen inte ensamma i sitt uppdrag. Klubben samlas regelbundet men alla barn deltar inte nödvändigtvis regelbundet. Klubbens ledare hör ofta till en pool av frivilliga ledare, men ledningsturerna kan vara oregelbundna. I klubben uppstår personlig interaktion, men i ledningssituationen finns i princip minst en annan vuxen samt flera barn närvarande. Läxhjälpens verksamheten genomförs också på nätet.

LEDAREN FÖR UNGDOMSGRUPP är över 15 år gammal och uppdraget är att leda en verksamhetsgrupp för unga. I uppdraget ingår regelbundet och väsentligt ledande av minderåriga. Deltagarna i en ungdomsgrupp är huvudsakligen 13–17 år gamla, de kan även vara i myndig ålder. Ledande av en grupp omfattar personlig interaktion trots att vanligen är alla gruppdeltagare närvarande i ledningssituationer. Ledaren fungerar huvudsakligen tillsammans med en annan frivillig i sitt uppdrag, men det finns även grupper där ledaren fungerar ensam. Detta frivilliguppdrag omfattar även de första hjälpen-grupper och andra verksamhetsgrenar där det deltar minderåriga.

LEDARE FÖR INTERNATIONELLA STUDIERESOR FÖR UNGA är över 18 år gamla, ofta ungdomsdelegater. En studieresa utomlands omfattar mycket regelbunden och nära interaktion samt situationer där det kan behövas även mycket personligt stöd och hjälp i en främmande omgivning. Deltagarna på studieresor är såväl minderåriga som i myndig ålder.

FRIVILLIGA SOM FUNGERAR SOM LEDARE ELLER VÄNFRIVILLIGA I VÄNGRUPPER FÖR UNGA har genomgått grundkursen för vänverksamhet och är huvudsakligen mellan 16–29 år gamla. Gruppträffarna är regelbundet till exempel en gång i månaden och deltagarna i dem är i åldern 13–29 år. Interaktionen som uppstår under gruppträffarna mellan frivillig och vänklient kan vara personlig. Gruppledaren kan fungera ensam eller tillsammans med en annan frivillig. Minderåriga vänklienter kan vara i mycket känsligt eller sårbart tillstånd och kan således vara utsatta för till exempel missbrukande av maktposition.

FRIVILLIG I DE UNGAS SKYDDSHUS fungerar alltid i sitt uppdrag tillsammans med personalen på Skyddshusen. Frivilliguppdraget kan vara mycket regelbundet, men är i flesta fall ganska oregelbundet. Beträffande de ungas skyddshus behövs utdrag om brottslig bakgrund endast då en frivillig arbetar ensam med en ung person. Detta kommer ifråga då den frivilliga fungerar till exempel som den ungas stödperson. Ledarna för skyddshusen begär om utdrag när sådant förhållande eller liknande verksamhet inleds.

Man begär alltid om utdrag om brottslig bakgrund av ledare som fungerar i en grupp med huvudsakligen minderåriga deltagare, verksamheten är regelbunden och ledarna fungerar ensamma i sitt uppdrag. Ifall de finns två eller flera ledare i gruppen begär man inte utdrag.

Frivilligverksamhet på nätet

NÄTFRIVILLIGA deltar i någon av Finlands Röda Kors former av nätfrivilligverksamhet. Former av nätfrivilligverksamhet är till exempel nätvänverksamhet, jourhavande för chatttjänsten Sekasin och distansverksamheten Läxhjälpens.

Nätfrivilliga arbetar huvudsakligen ensamma, men det finns även sådana former av nätfrivilligverksamhet där två frivilliga samarbetar. På nätet befinner sig barn och unga i en särskilt utsatt situation och vi vill skapa förutsättningar för en så trygg verksamhetsomgivning som möjligt.

Ett straffregisterutdrag förutsätts av alla nätfrivilliga som arbetar med minderåriga.

Kontroll av brottslig bakgrund i praktiken

Ansaret för utredning av brottslig bakgrund och säkerställande av en trygg verksamhetsmiljö ligger alltid hos organisatören för verksamheten, alltså hos den del av organisationen som ansvarar för ifrågavarande verksamhetsgrupp, läger osv.

En frivilligs brottsliga bakgrund kan utredas, då man avser att för första gången erbjuda personen ett uppdrag som uppfyller kriterierna som nämns i lagen. Organisationen kan begära ett utdrag om brottslig bakgrund endast av de frivilliga som kommit med i verksamheten efter 1.5.2014 eller vars uppdrag efter 1.5.2014 ändras på sådant sätt att man enligt lag kan begära ett utdrag. Man begär utdraget endast en gång från en frivillig, alltså inte på nytt då eventuellt nytt uppdrag kommer i fråga.

Organisationen kan även utreda brottslig bakgrund av minderåriga frivilliga som fyllt 15 år. Ifall den frivilliga har för sin yrkesuppgift eller sina studier ett utdrag om brottslig bakgrund som är i kraft, så räcker det att detta visas för organisatören av verksamheten.

Frivilliga ska redan i rekryteringsskedet informeras om att deras brottsliga bakgrund kommer att utredas.

Beställning av utdrag om brottslig bakgrund

Det är organisatören av frivilligverksamheten som med skriftligt samtycke av personen ifråga begär utdraget (Instruktionens bilaga 1). Utdrag om brottslig bakgrund begärs skriftligt på Rättsregistercentralens nätsida eller på suomi.fi-tjänstens nätsida. Utdraget kan inte beställas per telefon.

Avdelningarna kan befullmäktiga distriktet att på avdelningens vägnar beställa registerutdragen centrerat. Befullmäktigandet bör göras skriftligt. Avdelningen undertecknar i så fall ett uppdragsavtal (Instruktionens bilaga 2), som ger distriktet rätten att begära utdrag om brottslig bakgrund för avdelningens del.

De ungas skyddshus sköter själva utredningen av brottslig bakgrund för sina frivilliga genom cheferna på de ungas skyddshus och ansvarar själv för utgifterna och anteckningarna av utdragen.

Det kostar 12 euro att begära utdrag, räkningen skickas direkt till organisatören av frivilligverksamheten. Rättsregistercentralens behandlingstid för ansökningar är sju arbetsdagar.

Då man begär utdrag om brottslig bakgrund bör man bifoga följande information:

- Hänvisning till att styrelsen för Finlands Röda Kors har 29.8.2014 godkänt av Allians, Finlands social och hälsa rf, Centret för konstfrämjande och Valo, Finlands Idrott rf skapad verksamhetsanvisning "Instruktion: Åtgärder för att öka barns säkerhet och kontroll av brottslig bakgrund av frivilliga".
- Den frivilligas skriftliga samtycke. Blanketten för samtycke finns som bilaga till Instruktionen samt på RedNet. Den undertecknade blanketten bör först skannas eller fotograferas, så att den kan bifogas till en elektronisk begäran.
- Namn, registerbeteckning och adress för organisatören för frivilliguppdraget.
- Den frivilligas namn, personbeteckning (eller födelsetid och -plats), hemkommun, kontaktuppgifter, nationalitet och yrke.
- Information om det aktuella frivilliguppdraget, som den frivilligas avses sköta. Man behöver även en beskrivning av uppdraget, så att Rättsregistercentralen kan bedöma uppfyllandet av kriterierna

Ansökningar till Rättsregistercentralen kan skickas elektroniskt via tjänsten suomi.fi och via webbformulär i Rättsregistercentralens elektroniska ärendehanteringstjänst.

Hantering av utdrag om brottslig bakgrund

I utdraget om brottslig bakgrund antecknas information om brott såsom föreskrivs i lagen; sedlighets-sårande handlingar, sexualbrott, våldsbrott, grovt rån, människohandel och narkotikabrott.

Ifall det i utdraget om brottslig bakgrund uppkommer information om brott, kan personen ifråga inte fungera som frivillig i ett frivillighetsuppdrag som innehåller kontakt med barn. I dessa fall leds frivilliga in på andra frivilliguppdrag inom organisationen.

Rättsregistercentralen skickar utdraget direkt till organisatören av frivilligverksamheten. Utdraget tas emot och kontrolleras för organisatörens del av en sådan person som deltar i beslutet om den frivilliga ska få uppdraget i fråga eller inte, inte till exempel av avdelningens sekreterare eller annan motsvarande person som inte slutligen beslutar om saken. Den som arrangerar verksamheten har med andra ord skyldighet att innan verksamheten inleds kontrollera straffregisterutdraget för varje person som deltar i verksamheten för vilka detta förutsätts.

Organisatören ser sedan till att man gör anteckning om utdraget i den frivilligas personinformation i CRM Onnimanni. Anteckningen i CRM Onnimanni görs i första hand av distriktet och vid behov på centralbyrån. Organisatören skickar via e-post enbart registerutdragets identifieringsuppgifter till distriktets eller centralbyråns anställda med ansvar för ungdomsverksamhet. Identifieringsuppgifterna är den frivilligas fullständiga namn, födelseår, när utdraget är beviljat och kontrollerat. Då man skriver in anteckningen i CRM kan man även skriva vilken avdelning eller distrikt som kontrollerat utdraget. Information om utdraget eller information om utdragets innehåll får inte kopieras. Informationen och utdraget får inte heller skickas vidare.

Efter att organisatören har skickat identifieringsuppgifterna till distriktet eller centralbyrån skickas utdraget omgående (inom en månad) till ifrågavarande frivillig antingen per brev eller personligen (inte via e-post). Ifall den frivilliga inte vill ha utdraget kan det förstöras genom att strimlas.

I den ifrågavarande frivilligas information får man endast anteckna att utdrag om brottslig bakgrund presenterats och utdragets identifieringsinformation (personen fullständiga namn och datum). Exempel: Svea Svensson, utdraget kontrollerat 16.1.2014, utdraget daterat 13.1.2014.

Utdraget får inte kopieras, information från utdraget får inte skrivas upp och information från eller kopia av utdraget får inte bifogas till personens andra dokument. Information som framkommer i utdraget om brottslig bakgrund får inte yppas för andra än sådana personer, som absolut behöver informationen för att fatta beslut om personen får uppdraget i fråga. Därför är det viktigt att anteckna rätt mottagare i beställningen.

Anvisningar, blanketter och beskrivningar av frivilliguppdragen finns på RedNets "avdelningsbyrå" på adressen rednet.rodakorset.fi.

Mer information: Planeraren för organisations- och ungdomsverksamheten Johanna Andersson, telefon 020 701 2144, johanna.andersson@rodakorset.fi